

Денис Манько,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права
Міжнародного гуманітарного
університету

УДК 340.11:(342.534.2+347.174)

Легалізаційна діяльність як вид юридичної діяльності

Розвиток суспільних та між-державних відносин сучасності зумовлює певну трансформацію та адаптацію вітчизняного законодавства до вимог світового правопорядку. Світові процеси глобалізації й інтеграції зближують різні держави. Проте, зближуючи, вони є передумовами до встановлення певних вимог до гармонізації законодавства, вироблення уніфікованих правових інститутів та категорій.

Одним з таких інститутів є легалізація, яка зумовлює створення «зручних» процедур визнання дійсності іноземних документів, запобігання введенню в законний оборот «брудних грошей» і заохочення легалізації коштів, що тимчасово перебувають за межами офіційної економіки. Не підлягає сумніву й те, що подібні процеси можливі лише в тих державах, де державна влада має як фактичне (легітимність), так і формально-юридичне визнання (легальність). З огляду на це, всебічне загальнотеоретичне дослідження легалізаційної діяльності

є не тільки актуальним, але й необхідним.

Питання пов'язані із загальнотеоретичним аналізом окремих аспектів легалізації та юридичної діяльності отримали відображення у працях видатних вітчизняних і закордонних учених, серед них: С. Д. Гусарев, В. М. Карташов, П. А. Кенсовський, О. Л. Копиленко, А. Ф. Крижанівський, А. І. Римарук, О. Ф. Скакун, О. Д. Тихомиров, Ю. О. Тихомиров, Г. А. Тосунян, В. Є. Чиркін та ін.

Встановлення сутності легалізаційної діяльності пов'язано із розкриттям внутрішніх та зовнішніх її аспектів. Яким нормам вона впорядкована, в яких юридичних документах виражається результат такої діяльності, якими суб'єктами вона здійснюється.

Для того, щоб відповісти на поставлені запитання, треба проаналізувати категорію діяльності та встановити, яким саме чином вона проявляє себе в об'єктивній реальності, як співвідноситься із правовою реальністю та в чому виражається її сутність.

Діяльність уявляється формою буття людини у світі, її здатністю вносити зміни у дійсність. Домінуючою ознакою у сутнісній характеристиці діяльності є реалізація здатності вносити зміни, причому дуже важливо підкреслити не «здатність вносити зміни», а саме внесення змін у об'єктивну реальність. І лише у тому випадку, коли ця «здатність» втілюється на практиці, можливо ідентифікувати «діяльність» [1, с. 23].

Діяльність включає мету, смисл, предмет, засіб, процес діяльності (здійснення мети). Форми діяльності різноманітні. Залежно від сфер прикладання розрізняють виробничо-матеріальну, виробничо-духовну, трудову (праця), нетрудову. Залежно від прикладання творчості – продуктивну і непродуктивну (відтворення відомого) [2, с. 57].

Діяльність – спосіб буття людини та суспільно-історичного процесу. Вона характеризується доцільністю, предметністю, універсальністю, творчістю, соціальністю. Її внутрішніми механізмами є опредмечування і розпредмечування. Соціально-психологічними моментами діяльності є потреби, мотиви, цілі, задачі, операції, дії.

Діяльність – основна умова і спосіб розвитку суспільства. Вона є основою становлення і розвитку людини. У творчій діяльності людина утверджується як певний тип особистості. Діяльність є основою створення культури. У суспільстві людина знаходить мотиви своєї діяльності. Суспільні відносини орієнтують діяльність людей.

Основою сутнісної характеристики діяльності є її предметність. У кожному окремому виді діяльності людини предмет праці специфічний. У одному випадку – матеріал природи, тварина або рослина, в іншому – активна людина із неповторними якостями та особливостями. Специфіка конкретного виду діяльності конкретизує його сутність, указує на особливу направленість та необхідність виконання деяких специфічних дій у

особливих умовах, що своєю сукупністю впливає на почуття, образ мислення, інтереси, звички суб'єкта діяльності.

Загалом, діяльність можливо класифікувати на професійну та буденну. Серед найбільш ґрунтовних досліджень, пов'язаних із питаннями встановлення сутності професійної діяльності, слід зазначити праці вчених С. О. Дружилова та С. Д. Гусарева.

Так, досліджуючи питання становлення професіоналізму, С. О. Дружилов вказує: «У численних дослідженнях проблем професіоналізації відсутнє суворе визначення професіоналізму як психологічного феномена. Автори виходять з імпліцитного розуміння професіоналізму, який передбачає високу успішність людини при виконанні професійної діяльності. Проте в такому випадку необхідно уточнити: чи використовується поняття «професійна діяльність», що дасть змогу уникнути неоднозначності його тлумачення. Як говорив Р. Декарт, «Правильно визначте слова, і ви звільните світ від половини непорозумінь» [3, с. 43].

Під професійною діяльністю в загальному, ми розуміємо складну діяльність, яка постає перед людиною як конституйований спосіб виконання чого-небудь, що має нормативно встановлений характер. Професійна діяльність об'єктивно складна і суб'єктивно важка для освоєння. Саме складність трудових функцій для людини і зраджує діяльності професійний характер [4, с. 16].

Право як явище за ознаками свого походження, розвитку, існування та реалізації також має об'єктивний характер і з такою ж самою об'єктивністю, з якою воно існує в системі соціальних зв'язків, передбачає існування фахівців права, які стоять на захисті його нормативів і створюють усі можливі умови для їх ефективної реалізації.

Відповідно, складається відокремлена сфера діяльності суспільства,

що обумовлена фактором об'єктивного існування засобів регламентації суспільного життя, насамперед правових. Цю ситуацію слід розглядати як потребу суспільства, життєво важливий інтерес, на реалізацію якого воно спрямовує свій юридичний потенціал.

Таким чином, на підставі вищезначеного можна визначити юридичну діяльність як різновид соціальної діяльності, що здійснюється юристами-фахівцями з метою отримання правового результату, задоволення законних потреб та інтересів соціальних суб'єктів відповідно до вимог права [5, с. 187].

На думку Г. В. Суходольського, «Система юридичної діяльності має дві складові: зміст і форму. До змісту юридичної діяльності входять суб'єкти; учасники; об'єкти; юридичні дії та операції; засоби і способи їх здійснення; результати юридичних дій» [6, с. 17].

У свою чергу, С. Д. Гусарев вважає, що: «складовою системи юридичної діяльності є форма юридичної діяльності. Розрізняють дві групи таких форм: внутрішню – порядок організації діяльності, який базується на послідовності юридичних процесів і процедур; зовнішню – засоби зовнішнього прояву юридичної діяльності у вигляді процесуальних документів, юридичних дій, усних висловлювань» [7, с. 38].

Професійна юридична діяльність є достатньо новим явищем у соціально-культурній сфері буття людства. Історично, професія юриста з'явилася значно пізніше, ніж держава. Свого розвитку вона набула в епоху індустріального суспільства.

Якщо дослідити історичну генезу існування юридичної діяльності, то первісно, професійні юристи та їх практика була пов'язана із судами. Надалі, після входження суспільства у промислову еру і, як наслідок, виникнення більшої кількості комерційних спорів, виникла потреба у професіоналах, що знають норми права та можуть правильно їх застосувати.

Економічний розвиток зумовив трансформації у політичній сфері, а саме у галузі законотворчої діяльності, де виникла потреба у чіткому, якісному та несуперечливому викладенні нормативного матеріалу.

І лише на початку ХХ століття свого розвитку набула соціальна сфера, а саме рівень участі держави в її утриманні. Як наслідок втручання держави у соціальну сферу, виникає потреба у професійній організації цього процесу, що виразилося у використанні юристів для виконання поставлених задач.

Юридична діяльність – це діяльність, пов'язана із застосуванням спеціальних правових знань, що здійснюється в усіх сферах життя [8, с. 44].

В. М. Карташов визначає юридичну діяльність, як діяльність по виданню правових приписів, їх тлумаченню, реалізації, систематизації, якою займаються всі професіонали – юристи [9, с. 123].

Юрист – це особа, що володіє спеціальними (професійними) знаннями у галузі права та вміє ефективно втілювати їх на практиці.

Форми юридичної діяльності розрізняються залежно від способів їх здійснення від приватного до публічного сектору життя держави і суспільства.

Можна класифікувати такі види юридичної діяльності:

Публічна сфера: діяльність у галузі правотворчості; діяльність у правоохоронній галузі; діяльність у галузі управління державою.

Приватна сфера: діяльність в економічній галузі; професійна наукова діяльність (юридична догматика).

Не слід також забувати за діяльність, що має міжінституціональний (публічно-правовий та приватноправовий) характер, наприклад нотаріат.

Суб'єктами юридичної діяльності є юристи, державні та недержавні об'єднання юристів, організації, які залежно від виду професійної діяль-

ності розглядуваних питань, мають, згідно із законом, певні права та обов'язки, професійні юридичні знання, вміння їх реалізувати.

Враховуючи генезу виникнення та розвитку легалізації як поняття та соціального явища, місце легалізації в процедурно-процесуальному механізмі права, взаємозв'язок між легалізацією і правовою процедурою, стає можливим твердження, що легалізація є діяльністю. Причому діяльністю, яка здійснюється у правовій сфері, певним суб'єктом, а її результати і процедури втілення оформлюються у письмових правових актах, та мають юридичне значення [10, с. 66–69].

Зміст легалізаційної діяльності розкривається у певних процедурах, що пов'язані із піднесенням визначених суб'єктів, об'єктів, дій до стану, що відповідає зовнішньому об'єктивному, правовому закону.

Форма легалізаційної діяльності складається з двох елементів: внутрішньої та зовнішньої форм. До внутрішньої відносяться такі складові, як: суб'єкти легалізації, характер дій цих суб'єктів, процесуальний режим здійснення діяльності, способи організації діяльності, причинно-слідові зв'язки. До зовнішньої форми відносяться як ті правові акти, що створюються під час легалізаційної діяльності, так і ті, в яких фіксується результат процедури легалізації.

Суб'єкти легалізації – публічно-правові, або приватноправові суб'єкти права, які мають повноваження на здійснення легалізаційної діяльності. Проте поряд із повноваженнями таких суб'єктів, значна роль відведена рівню їх професіоналізму та правової культури. Так, суб'єкт легалізації має бути не тільки обізнаним у праві, юридичній техніці та технології складання правових актів, але й ще він повинен бути носієм високого рівня правової культури, а його поведінка має відповідати суті соціально активної правової поведінки.

Учасниками легалізаційної діяльності є також окремі особи або їх групи (свідки, експерти), які сприяють діяльності суб'єктів у процесі вирішення ними питань, пов'язаних із проведенням легалізації певних об'єктів. Від учасників слід відрізнити зацікавлених у результатах легалізації осіб, які не беруть участі у легалізаційній діяльності.

Об'єктами легалізаційної діяльності є: певні дії чи діяльність; матеріальні блага (майно, кошти); документи; певні стани; особисті, не зв'язані з майном права (інтелектуальна власність, авторське право); фізичні і юридичні особи; державна влада.

У процесі здійснення легалізаційної діяльності виконуються юридичні дії – зовнішні акти поведінки суб'єктів легалізаційної діяльності, завдяки яким досягається результат процедури легалізації.

Проте досягнення такого результату потребує виконання певних операцій – сукупності взаємопов'язаних дій, спрямованих на досягнення локальних цілей.

Засобами легалізаційної діяльності є правові норми, певні юридичні докази, методи, предмети явищ і дій, які забезпечують досягнення необхідного результату такої діяльності.

Способи легалізаційної діяльності – це конкретні шляхи досягнення наміченого результату за допомогою конкретних засобів, обумовлених юридичною справою. Вони є гласні, базуються на наукових знаннях, та є обов'язковими.

Не менш важливим елементом здійснення ефективної легалізаційної діяльності є високий рівень знань правил юридичної техніки та технології суб'єктом такої діяльності.

Результатом легалізаційної діяльності є прийняття письмового правового акта, це підсумок відповідних операцій і дій, досягнутий за допомогою певних способів і засобів суб'єктами легалізаційної діяльності.

Класифікація видів легалізаційної діяльності може проводитися за різними критеріями. Так, якщо ми беремо як класифікаційний критерій характер здійснення діяльності, то стає можливим виділення таких видів:

правотворча – піднесення до відповідного об'єктивному закону становища, яке здійснюється на підставі прийняття закону (наприклад, Закон про амністування грошових коштів та ін.);

правозастосовна – визнання до відповідного об'єктивному закону становище, яке здійснюється на підставі прийняття акта застосування права (процедури державної реєстрації юридичних осіб).

Якщо ми беремо як класифікаційний критерій статус суб'єкта здійснення легалізаційної діяльності, то стає можливим виділення таких видів:

публічно-правова – легалізаційна діяльність, що здійснюється суб'єктами, які наділені державно-владними повноваженнями (наприклад, консульська легалізація);

приватноправова – легалізаційна діяльність, що здійснюється суб'єктами, які наділені приватноправовими повноваженнями (наприклад, директор приватного підприємства).

Найбільш розвинутою є класифікація видів легалізаційної діяльності,

де як класифікаційний критерій використовується ступінь затребуваності окремих легалізаційних процедур у суспільстві. Згідно з таким критерієм виділяють: процедури легалізації традиційних відносин суспільства (наприклад – визнання державної влади, укладення коштів, підтвердження чинності документів, видача дозволу на виконання окремих видів діяльності); процедури легалізації нетрадиційних відносин суспільства (наприклад – евтаназії, проституції, вогнепальної зброї, наркотиків та ін.).

Відповідно, можна дійти висновку про багатогранність і велику поширеність відносин, зв'язаних з легалізацією. Однак така поширеність має і несприятливі прояви, оскільки упускається з виду правова природа цього поняття, що визначає вплив на поведінку суб'єктів права.

Аналізуючи існуючі визначення легалізації, можна виявити різні дефініції, що містяться як у нормативних актах, так і в науковій літературі. Цікавим уявляється той факт, що деякі з цих визначень кардинально протилежні, а іноді й суперечать один одному. Все це вказує на необхідність подальшого загальнотеоретичного обґрунтування правової природи легалізації та її ролі в механізмі дії права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Крыжановский А. Ф.* Формирование профессионального правового сознания специалистов народного хозяйства / текст дисс. к. ю. н. – Одесса, 1986 г. – 191 с.
2. *Абдеев Р. Ф.* Философия информационной цивилизации / Р. Ф. Абдеев. – М., 1994. – 357 с.
3. *Дружилов С. А.* Становление профессионализма человека как реализация индивидуального ресурса профессионального развития / С. А. Дружилов. – Новокузнецк : Изд-во ИПК, 2002. – 242 с.
4. *Жалинский А. Е.* Профессиональная деятельность юриста. Введение в специальность : [учеб. пособие] / А. Е. Жалинский. – М. : Изд-во БЕК, 1997.
5. *Скакун О. Ф.* Юридическая деонтология : [учеб.] / О. Ф. Скакун, Н. Н. Овчаренко. – Х. : Основа, 1999. – 304 с.
6. *Суходольский Г. В.* Основы психологической теории деятельности / Г. В. Суходольский. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1988. – 214 с.
7. *Юридична деонтологія : [3-тє вид.] / С. Д. Гусарев, О. Д. Тихомиров // навч. посіб. – [2-ге вид., переробл.]. – К. : Знання, 2006. – 487 с.*

8. Шагиева Р. В. Правовая деятельность и ее разновидности в современном российском обществе / Р. В. Шагиева // Журнал российского права. – 2005. – № 10.

9. Карташов В. Н. Теория правовой системы общества : в 2 томах [учеб. пособ.]. – Т. 1. / В. Н. Карташов. – Ярославль, 2005. – 547 с.

10. Манько Д. Г. Легалізація як вид типової дії права / Д. Г. Манько // Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук. праць. – 2008. – Вип. 41. – С. 66–69.

Манько Д. Г. Легалізаційна діяльність як вид юридичної діяльності

У статті проаналізовано аспекти, обґрунтовується її співвідношення з юридичною діяльністю. Особливу увагу акцентовано на питаннях форми легалізаційної діяльності та підходами до її класифікації.

Ключові слова: юридична діяльність, легалізація, легалізаційна діяльність, суб'єкти легалізації, форма легалізаційної діяльності, види легалізаційної діяльності.

Манько Д. Г. Легализационная деятельность как вид юридической деятельности

В статье анализируются аспекты легализационной деятельности, устанавливается порядок ее соотношения с юридической деятельностью. Особое внимание уделяется вопросам формы легализационной деятельности и подходам к классификации видов этой деятельности.

Ключевые слова: юридическая деятельность, легализация, легализационная деятельность, субъекты легализации, форма легализационной деятельности, виды легализационной деятельности.

Manko D. Legalization activity as a form of legal activity

The article examines aspects of legalization activity establishes the procedure for its relation with the legal activity. Particular attention is paid to the form legalization activities and approaches to the classification of these activities.

Key words: legal activity, legalization, legalization activity, the subjects of legalization, form of legalization activities, types of legalization activity.